

AİLE VE EĞİTİM

FAMILY AND EDUCATION

Hasan ERÇELEBP

ÖZET

İnsan; biyolojik, ekonomik, psikolojik ve toplumsal bir varlıktır, O yüzden insanlar yalnız yaşamazlar, toplumlar halinde yaşarlar. Toplumun da temelini en doğal kurum olan aile oluşturur. Aile kurumu insanlık tarihi kadar bir geçmişe sahiptir. Aile kurumunun yapısı ne kadar sağlam ise o toplumun da temelleri o kadar sağlamdır. Aile kurumunu kaynaklar (kitaplar, sözlükler) yapısına göre geniş aile ve çekirdek aile olarak; yaşayış yerine göre kırsal aile, kentsel aile ve gecekondulu aile olarak; gelir düzeyine göre üst gelir grubuna dahil aile, orta gelir grubuna dahil aile, alt gelir grubuna dahil olan aile olmak üzere çeşitli şekilde tanımlamaya çalışılmışlardır.

ABSTRACT

The person who establishes the orientation of society is an economic, a biological and psychological creature. In this sense people live with society, they don't live alone. Family represent a nucleus of the society. The more the basement of the family is strong, the more the relationships in the society are perfect. A the big family consist of grandparents, uncles, aunt and children. Today this type of family almost completely disappeared. A the small family is composed of a married couple with children. Nowadays this understanding of family has taken place. in Turkish culture family is a holy structure. For this reason although we know people in society, we call them as sisler, uncle, brother, grandfather, grandmother, aunt according to some situations. On the contrary in the west countries people call the others Mr. and Mrs. that is enough to watch foreign TV. films on TV. for recognizing the difference of the relationships between The Turkish Society and The Foreign Society.

Anahtar Kelimeler: Aile, Eğitim

Key Words: Family, Education

Geniş aile, büyük anne, büyük baba, amcalar, dayılar, yengeler, halalar, teyzeler ve onların çocuklarından meydana gelir. Günümüzde bu tip ailenin sayısı giderek azalmaktadır.

Çekirdek aile, anne, baba ve onlardan olan çocuklardan oluşan aile tipidir. Günümüzde yaygın olan aile biçimi çekirdek ailedir.

Köylerde, kasabalarda, küçük ilçelerde yaşayan ailelere kırsal aile, şehirlerde ve büyük ilçe merkezlerinde yaşayan ailelere kentsel aile, şehirlerin ve büyük ilçe merkezlerinin kenarlarındaki gecekondulu semtlerinde yaşayan ailelere gecekondulu ailesi denir.

Gelir düzeyi yüksek olan ailelere zengin aile, orta düzeyde gelire sahip olan ailelere orta halli aile, gelir düzeyi az olan ailelere dar gelirli aile denir.

Ailenin eğitime bakışı şu şekildedir:

Kırsal Aile: Bu ailenin eğitim olanaklarından yararlanması çok düşüktür. Okula yazılanların devamsızlıkları çok yüksektir. Öğrencilerin okula devamsızlıklarının önemli nedeni ekonomik ve okula karşı ilgisizliktir '

Gecekondulu Aile: Kırsal aileye göre eğitime ilgi daha fazladır. Bu yüzden eğitim olanaklarından yararlanma şansları vardır. Kısa yoldan çocukların meslek sahibi olmalarını istediklerinden, meslek eğitimi veren okulları tercih ederler.

Kentsel Aile: Ülkenin eğitim olanaklarından en çok yararlanan ve eğitime en fazla ilgi duyan aile tipidir. Çocukların okula devam sorunu hemen hemen yoktur.

Zengin Aile: Çocuklarına en iyi eğitim ortamı hazırlayan, çocukların daha çok baba mesleğini

* / (Yrd.Doç.Dr.) Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi

'İbrahim Ethem Başaran Eğitime Giriş Ankara:1993,s.48

seçtiği aile tipidir. Eğitime karşı ilgi özenti olarak yüksek düzeydedir.

Orta Halli Aile: Çocuklarına ekonomik olanaklarının elverdiği ölçüde iyi bir eğitim ortamı hazırlamaya çalışır. Çocuğun başarısı aynı zamanda ailenin başarısı ya da başarısızlığıdır. O yüzden en kaygılı aile tipidir. Çocuklar ailelerin toplumsal statülerim yükseltecek mesleklere aileleri tarafından yönlendirilir. Eğitime karşı en ilgili aile tipidir.

Dar Gelirli Aile: Çocuklarına iyi bir eğitim olanağı sağlama imkanına sahip değildir. Eğitime karşı ilgi oldukça azdır. Çocuklar kısa yoldan meslek sahibi olacakları yolu seçmek zorundadır. Çocuğun başarısı ile aile yakından ilgilenmemektedir.

Bu tanımlara bir de toplumsal aile tanımım eklemek gerekir. Bunun içine insanların toplu olarak yaşadıkları okul, fabrika, dernek gibi kurumlar girer.

Bu tanıma biraz daha geniş açıdan baktığımızda bir ülkenin bütün vatandaşlarını bir ailenin bireyleri olarak görebiliriz. O halde biz Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak altmış milyonluk bir aileyiz.

Türkiye'nin kurucu üyesi olduğu Birleşmiş Milletler örgütünün, 10 Aralık 1948 tarihinde yayımladığı ve Birleşmiş Milletlere üye bütün ülkelerin imzaladığı "İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 16. maddesinde;

"Evlilik çağına varan her erkek ve kadın ırk, vatandaşlık, din bakımlarından hiç bir kayıtlamaya tabi olmaksızın evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir..... Aile toplumun doğal ve temel unsurudur; toplum ve devlet tarafından korunmak hakkına sahiptir" denilmektedir.

Bu bildirinin 25. maddesinde;

"Her şahsın gerek kendisi gerekse ailesi için yatacak, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler olmak üzere, sağlığını ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine, işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakacak hallerde güvenliğe hakkı vardır. Analık ve çocukluk özel ilgi ve yardım görmek hakkına sahiptir. Bütün çocuklar evlilik içinde ve ya evlilik dışında doğsunlar, sosyal korumadan faydalanırlar" denilmektedir.

Türk toplumunda aile kutsal sayılmıştır. Türk toplum yapısı aile temeli üzerine kurulmuştur. Cumhuriyetimizin kurucusu ulu önder Atatürk aile

konusunda kendi yazdığı "Medeni Bilgiler" kitabında şunları söylüyor.

"Aile bir hayat arkadaşlığı olduğu kadar bir şeref ortaklığıdır. Ailenin en mühim vazifesi çocukların terbiyesidir. Kısmen cemiyete ait olan bu vazifede ailenin büyük hissesi vardır. Çocuklarını cemiyet ve millet için faydalı olacak bir terbiye ile büyüten ve onlara şerefli bir isim bırakan aile mes'ut ve bahtiyar sayılır. Ana ve babaların karşılıklı sevgi ve hürmet ve samimi bağlılık hislerine şahit olan çocuklar için cemiyet terbiyesinin temeli kurulmuş demektir. "

Anayasamızın 41. maddesinde;

Aile ,Türk toplumunun temelidir. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretilmesi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar denilmektedir.

Daha önce ifade edildiği gibi Türk kültüründe aile kutsal sayılmış ve toplumun temeli olarak ele alınmıştır. O yüzden biz toplumumuzda yakından tanımadığımız insanlara yaşlarına ve durumlarına bakarak, ağabey, abla, teyze, amca, dede, nine deriz. Yani onlara aile bireylerimizin sıfatını uygun görürüz. Oysa gelişmiş batılı ülkelerde insanlar doğrudan tanımadıkları kişilere bay ve bayan olarak ifade etmektedirler. Batılı ülkeler ile Türk toplumundaki aile bağlarının farkını gözlemek için televizyondaki yabancı dizileri izlemek yeterlidir. Bizim toplumumuzda gelin ve damat kaynanasına "anne", kayınbabasına "baba" der. Hatta biz kavga ederken bile kardeşim diye hitap ederiz Türk toplumunda aile bağları o kadar güçlüdür ki, bu bağ aynı zamanda toplumun sigortasıdır. O yüzden bizim toplumumuzda gençler arasında yaygın bir şekilde uyuşturucu kullanma, hırsızlık, ahlaksızlık görülmez. Birimiz olumsuz bir durumla karşılaşınca bütün aile bireyleri bizi korumaya alır, sorunumuza çözüm arar.

Gençlerin mutlu bir yuva kurmaları için bazı koşullar yerine getirmeleri gerekir. Bunu bir formül halinde söylersek, sağlıklı bir aile kurmak için önce iş, sonra aş, sonra da eş gerekir.

Gençlerin mutlu bir yuva kurmaları için mutlaka bir iş sahibi olmaları gerekir. Bizim toplumumuzda bu durum, "ekmek almak", deyimini açıklar. Daha sonra kazanılan para ile aş pişirilir. Bu durum toplumumuzda "Tencere kaynıyor" şeklinde ifade edilir. Bu iki koşul gerçekleşince gençler hiç

korkmadan anlayabilecekleri, sevebilecekleri bir eş ile evlenebilirler.

Aile sadece toplumsal bir kurum değil aynı zamanda önemli bir eğitim kurumudur. Eğitim kurumlarını sıraya dizdiğimizde aile en baş sırayı alır.

Eğitim Kurumları;
Aile
Toplumsal Çevre
Okul
Meslek Çevresi

Çocuk ilk eğitimi ailesinde alır. Ana-baba çocuklarını yasaların çerçevesi içerisinde dilediği gibi yetiştirme hakkına sahiptir. Ana-babaların bu hakkı yine yasaların koruması altındadır ³ İnsan hakları evrensel beyannamesinin 26. maddesinde "ana-baba çocuklarına verilecek eğitimin tümünü seçmekte serbesttir" denmiştir.

Her aile, çocuklarına sahip olduğu kültürel değerleri aktarmaya çalışır. Bu ailenin hem hakkı hem de görevidir. Böylece aile kendinin inandığı ve uyguladığı kültürel değerleri çocuklarının da benimsemesini, uygulamasını ister. Aile bunu yapmakla kendi geleceğini güvenceye alır, kültürünü sürdürecektir insanlar yetiştirir ⁴

Toplumun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasında ya da toplumdaki önemli sorunların çözülmesinde ailenin, eğitim düzeyi oldukça önemlidir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de önemli sorun olarak görünen ülkemizin doğu ve güneydoğu bölgesinde süren anarşi ve terörün temelinde yine eğitim eksikliği yatmaktadır.

Tablo 1- Terörün Yaygın Olduğu İller İle Terörün Yaygın Olmadığı İllerdeki Halkın Okuma-Yazma Oranları

İLLER	Toplam Nüfus	Okuma-Yazma Bilmeyen Toplam Nüfus	%	Okuma-Yazma Bilen Toplam Nüfus	%
AĞRI	345.549	150.968	44	194.581	56
BİTLİS	260.556	104.218	40	156.338	60
DİYARBAKIR	882.802	386.088	44	496.714	56
GAZİANTEP	955.405	249.189	26	706.216	74
HAKKARİ	133.526	63.701	48	69.825	52
MARDİN	437.783	200.370	46	237.413	54
SÜRT	189.404	87.162	46	102.242	54
ŞANLIURFA	802.867	351.506	44	451.361	56
BATMAN	270.032	114.427	42	155.605	58
ŞIRNAK	202.693	119.965	59	82.728	41
İSTANBUL	6.521.043	635.685	10	5.885.358	90
İZMİR	2.426.852	306.697	13	2.120.155	87
ANKARA	2.880.713	302.032	10	2.578.681	90
BURSA	1.432.703	196.322	14	236.381	86
ADANA	1.633.573	335.653	20	1.327.920	80
DENİZLİ	666.775	114.587	17	552.188	83
KOCAELİ	825.895	239.996	29	585.899	71
ESKİŞEHİR	577.739	62.591	11	515.148	89
BALIKESİR	879.020	146.471	17	732.549	83
ANTALYA	1.009.733	150.752	15	858.981	85
GENEL TOPLAM	49.163.110	9.587.981	20	39.575.129	80

KAYNAK: DİE. 1990 Yıllığı

Terörün kol gezdiği illerimizdeki okuma-yazma oranının düşüklüğü tabloda açıkça görülmektedir. Okuma-yazma oranının ötekilere göre daha yüksek olduğu Gaziantep'te ise terör yok denecek kadar azdır. Bunun yanında okuma-yazma oranının yüksek olduğu illerde ise huzur ve güvenliğin var olduğunu gözliyoruz.

Ailenin eğitimi denilince ana-babanın eğitimi önem kazanır. Geleceğin güvencesi çocukların ve gençlerin yetiştirilmesinde ailenin rolü daha fazladır. Çünkü aile denince ilk akla gelen varlık anadır. Ana, aile bireyleri üzerinde şevkati ile, sevgisi ile, fedakarlığı ile titreyen, aile bireylerini koruyucu kanatlan altına alan bir melektir. O yüzden ana hakkı ödenmez. Bizim toplumumuzda çocuklar çok sevilir. Ailenin ve toplumun devamı için en değerli varlık olarak sayılır. Bu yüzden çocuk ve gençlerin eğitimi ile yakından ilgili olan ailenin eğitimi çok önemlidir.

Çocuk sağlığı açısından durumu değerlendirdiğimizde bir yaşını doldurmadan ölen çocukların analarının eğitim düzeylerine baktığımızda

Tablo 2- Canlı Doğan ve Bir Yaşım Doldurmadan Ölen Çocukların Analarının Eğitimi

Kadınların eğitim düzeyi	Canlı doğan çocuk sayısı	Yaşayan çocuk sayısı	%	Yaşama-yan çocuk	%
Okuma-yazma bilmeyen	28.154.821	22.906.022	81.54	5.248.799	10.46
Okuma-yazma bilen fakat diploması olmayan	3.228.612	2.695.107	83.47	533.505	16.53
ilk Okul mezunu	18.091.912	16.116.200	89.07	1.975.712	10.93
Ortaokul mezunu	1.073.967	1.003.108	93.40	70.859	6.6
Lise ve dengi okul mezunu.	1.303.797	1.235.402	94.75	68.395	5.25
Yüksekokul ve fakülte mezunu	466.264	446.607	95.78	19.657	4.22

KAYNAK: D.I.E. 1990 Yıllığı

Okuma-yazma bilmeyen annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranı, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranından daha fazladır. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranı azalmaktadır.

Ülkemizde hızla artan nüfus, ekonomik kalkınmamız açısından oldukça önemli bir sorundur. Bu yüzden devletimiz nüfus planlaması için gerekli önlemleri almak için çalışmalar yapmaktadır. Aşırı nüfus artışı ile özellikle annelerin eğitimi arasında bir ilişkinin olup olmadığını araştırdığımızda:

Tablo-3 Değişik İllerdeki Kadın Nüfusun Okuma-Yazma Oranları ve Doğurganlık Oranı

İLLER	Okuma-Yazma Bilmeyen Kadın	Okuma-Yazma Bilen Kadın	8 ve Dah Fazla Cani Doğum Yapan Kadın
%	%	%	%
AĞRI	61	39	32
BİTLİS	55	45	30
DIYARBAKIR	61	39	25
GAZİANTEP	37	63	17
HAKKARİ	70	30	26
MARDİN	64	36	27
SÜRT	64	36	25
ŞANLIURFA	61	39	21
BATMAN	60	40	27
ŞIRNAK	79	21	21
İSTANBUL	15	85	4
İZMİR	19	81	11
ANKARA	16	84	6
BURSA	80	80	5
ADANA	29	71	16
DENİZLİ	25	75	7
KOCAELİ	18	82	6
ESKİŞEHİR	16	84	6
BALIKESİR	24	76	4
ANTALYA	22	78	8

KAYNAK: D.I.E. 1990 Yıllığı

Kadın nüfusunun eğitim oranının düşük olduğu illerde 8 ve daha fazla çocuk doğuran annelerin oranının, kadın nüfusunun okuma-yazma oranının daha fazla olduğu illere göre çok fazla olduğunu gözlemliyoruz.

Sonuç olarak ülkemizdeki aile bireylerinin daha bilinçli olması için, ülkemizin anarşi ve terör gibi uzun zamandan beri en önemli sorununun, bir yaşını doldurmadan ölen çocukların sayılarının çokluğu sorununun, nüfus artış oranının yüksekliği

Sorununun temelinde hep eğitim eksikliği yatmaktadır. Türkiye'nin eğitim sorunlarını çözmeden öteki sorunlarına kalıcı çözüm bulması oldukça zordur. O yüzden hep beraber önce eğitim sorunlarının çözümü için el birliği, gönül birliği yapmalıyız.

KAYNAKÇA

- Başaran, İbrahim Ethem, Eğitime Giriş, Ankara, 1992.
- Fidan, Nurettin, Münire Erden, Eğitime Giriş, Ankara, 1991.
- İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi.
- Medeni Bilgiler ve Atatürk'ün El Yazılan (A. Afet İnan).
- 1982 T.C. Anayasası.
- T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, 1990 Genel Nüfus Sayımı Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara, 1993.